

pest-protocol

Pestprotocol Daltonschool de Kleine Kapitein

- ✓ Inleiding
- ✓ Pesten
- ✓ Preventie
- ✓ Slachtoffers
- ✓ Daders
- ✓ Aanpak
- ✓ Meer informatie

Vastgesteld door MT:

Vastgesteld door MR:

Inleiding

Pesten komt helaas op elke school voor. Ook op onze school. Uit de praktijk blijkt dat pesten grote gevolgen kan hebben. Kinderen die gepest zijn of gepest worden voelen zich ongelukkig, eenzaam, depressief en kunnen faalangstig worden. Dit alles heeft grote gevolgen voor de prestaties op school, de gezinssituatie en het aangaan van relaties. We willen als school het pesten zoveel mogelijk voorkomen en tegengaan. Op verschillende manieren werken wij dagelijks in onze school aan een veilige sociale omgeving.

Een formele stap in dit proces is het op papier zetten van een pestprotocol en het benoemen van sleutelpersonen: Binnen onze school zijn Barber Jacobson (leerkracht groep 3A) en Floor Bollin (leerkracht groep 4B) onze vertrouwenspersonen.

We streven naar een pestvrije school. We willen binnen de school een goede en veilige sfeer realiseren. We vinden dat we er alles aan moeten doen om de aan onze zorg toevertrouwde kinderen een zo veilig mogelijke omgeving te garanderen, zodat ze zich optimaal kunnen ontwikkelen. Door regels en afspraken zichtbaar te maken kunnen kinderen en volwassenen, als er zich ongewenste situaties voordoen, elkaar aanspreken op deze regels en afspraken. Door elkaar te steunen en wederzijds respect te tonen stellen we alle kinderen in de gelegenheid om met plezier naar school te gaan.

In de wet wordt aandacht besteed aan pesten. Een school kan aansprakelijk worden gesteld voor schade die het gevolg is van pesterijen op school. Bij het aansprakelijk stellen van school gaat het om 'wanprestatie'. De school heeft onvoldoende veiligheid geboden aan de gepeste leerling. Binnen het kader van de Arbo-wet, is de school verplicht beleid te voeren dat medewerkers en leerlingen beschermt tegen agressie en geweld. Op een school rust de plicht leerlingen een veilige omgeving te bieden.¹

In dit pestprotocol vindt u allereerst achtergrondinformatie over pesten. Wat is pesten? Wie pest? Wie wordt gepest? Vervolgens beschrijven we hoe wij als school een preventieve aanpak hanteren om pestgedrag te voorkomen en een veilige sociale omgeving te creëren voor onze kinderen.

Ten slotte beschrijven wij de stappen die we ondernemen als er sprake is van pestgedrag. Iedere situatie is uniek, maar toch proberen we het gedrag op een systematische manier aan te pakken.

Daarnaast worden in dit pestprotocol een aantal werkvormen genoemd die kunnen worden toegepast om pesten in klas te behandelen. We sluiten af met het noemen van een aantal handige websites waar iedereen, leerling, leerkracht en ouders, meer achtergrondinformatie over pesten terug kan vinden.

---

¹ www.schoolenveiligheid.nl

Pesten

De definitie van pesten zoals deze omschreven is in het nationaal pestprotocol luidt als volgt:

“Pesten is een systematische, psychologische, fysieke of seksuele handeling van geweld door een leerling of een groep leerlingen ten opzichte van één of meer klasgenoten, die niet (langer) is staat is/zijn zichzelf te verdedigen.”

Wat voor het ene kind een onschuldig grapje is, kan door een ander kind als bedreigend worden ervaren. Het verschil tussen plagen en pesten ligt in de verschillende machtsverhoudingen. Bij plagen is deze gelijkwaardig, bij pesten is de machtsverhouding ongelijk. Door elkaar te plagen leren kinderen om met conflicten om te gaan. Het hoort bij het groot worden. Maar als een kind zich bij ons onveilig voelt in de groep of niet langer zichzelf kan zijn, spreken wij van pesten.

Er zijn veel verschillende vormen van pesten, te verdelen over verschillende categorieën:

- *Verbaal*: vernederen, schelden, dreigen, uitlachen, belachelijk maken.
- *Fysiek*: trekken, duwen, spugen, schoppen, laten struikelen, krabben, bijten, haren uit trekken.
- *Intimidatie*: een kind achterna blijven lopen of een kind ergens opwachten, iemand in de val laten lopen.
- *Isolatie*: uitsluiten van kinderen met spelen.
- *Stelen of vernielen van bezittingen*: afpakken of kapot maken van schoolspullen, kleding of speelgoed.
- *Digitaal pesten*: schelden en anoniem dreigen via e-mail, MSN of via Sms'jes, vervelende foto's van het slachtoffer op websites plaatsen, haatprofielen aanmaken op sites als Hyves of Facebook, privégegevens op sites plaatsen.

Digitaal Pesten

Deze vorm van pesten vindt plaats via de computer of mobiele telefoon en speelt voornamelijk buiten schooltijd. Ook aan deze vorm van pesten besteden we hier aandacht, zodat kinderen, leerkrachten en ouders op de hoogte zijn van deze vorm van pesten. Pesten via de computer is voor de pester een 'veilige' vorm van pesten. Hij of zij blijft in de meeste gevallen anoniem. Digitaal pesten onderscheidt zich van pesten in de werkelijke wereld doordat: het pesten kan op elk gewenst tijdstip plaatsvinden, pestberichten worden ontvangen op een moment dat het slachtoffer zich 'veilig' waant (thuis), dader en slachtoffer hoeven niet fysiek bij elkaar in de buurt te zijn en berichten zijn dikwijls harder.

Op school werken kinderen meestal onder toezicht op het internet. De school probeert te voorkomen dat kinderen op ongewenste sites en/of e-mailprogramma's komen. Daartoe is een filter geïnstalleerd op ons netwerk door het ICT-bedrijf waarmee wij samenwerken.

Ouders die niet willen dat de foto's van hun kinderen op de website van de school worden geplaatst kunnen dit kenbaar maken. Dit staat in de schoolgids vermeld. Op de website van de school worden kinderen alleen met hun voornaam vermeld, net zoals jarige kinderen in de nieuwsbrief.

Met betrekking tot mobiele telefoons:

Binnen de school en op het plein is het gebruik van mobiele telefoons niet toegestaan door leerlingen. Alleen met toestemming van de schoolleiding kan op deze regel in incidentele gevallen een uitzondering worden gemaakt. Het maken van foto's en filmpjes met een mobiele telefoon door kinderen is in en om de school niet toegestaan, bij uitzondering alleen met toestemming van de leerkracht.

Preventie

In onze school werken wij op verschillende manieren aan de preventie van pesten. Op deze manier maken wij de sociale omgeving zo veilig mogelijk voor alle kinderen op school. Hieronder beschrijven we de verschillende aspecten van preventie van pesten.

Goed gedaan!

Hoe ga je respectvol met elkaar om? Dat is voor kinderen niet zo makkelijk te benoemen. Er zijn namelijk heel veel vormen van voorbeeldgedrag en reacties op het eigen gedrag. 'Doe eens gewoon' is niet meer voldoende. Want wat is 'gewoon'?

Wij werken in alle groepen met Goed gedaan! Het is een lesmethode waarmee kinderen van groep 1 t/m 8 leren respectvol met elkaar om te gaan. De methode geeft op een eigentijdse en positieve manier uitleg over gevoelens en gedrag. Goed gedaan! gebruikt preventieve methodes uit de professionele hulpverlening. Ingewikkelde inzichten zijn vertaald naar eenvoudige begrippen en concreet gedrag.

Goed gedaan! heeft per leerjaar 16 lessen. De lessen hebben een vaste opbouw en duren ongeveer een uur. De les begint altijd met een kort verhaal. Elke jaargroep heeft zijn eigen verhaallijn en hoofdpersonen. Voor groep 1 en 2 heeft Goed gedaan! ook nog een mooi prentenboek. Na het verhaal gaan de kinderen aan de slag. Door leuke activiteiten zoals tekenen, toneel, spelletjes en opdrachten leren ze over het onderwerp dat in het verhaal naar voren komt. Bij veel lessen hoort een werkblad met gevarieerde opdrachten en oefeningen. Op de zo-doen-we-dat-kaart staan de belangrijkste leerpunten van de les. De kaarten worden in de klas opgehangen als herinnering voor de kinderen. Aan het begin van het jaar krijgen de ouders een brief met uitleg over Goed gedaan! Daarnaast heeft elke les een ouderbrief met informatie over de les en tips voor thuis. Daarop is ook de zo-doen-we-dat-kaart afgedrukt.

Goed gedaan! voldoet aan de kerndoelen sociaal-emotionele ontwikkeling. De methode besteedt aandacht aan inzichten en vaardigheden voor goed (wereld)burgerschap. Goed gedaan! is een methode voor de hele school. Zoals gezegd zijn er 16 lessen per jaargroep, met dezelfde onderwerpen voor groep 1 t/m 8. De lessen zijn steeds afgestemd op de leeftijd van de kinderen. Schoolbreed worden dezelfde woorden en termen gebruikt.

In de lessen werken de kinderen 8 schooljaren lang aan 12 sociaal-emotionele competenties. Elke competentie heeft zijn eigen leerpad met inzichten en vaardigheden. De kinderen werken in concrete stappen, die centraal staan in alle activiteiten en opdrachten.

ZIEN!

Wij met het leerlingvolgsysteem ZIEN! van Parnassys. Op deze manier volgen wij leerlingen in hun basisschoolcarrière op sociaal-emotioneel gebied, waarbij wij kwetsbare kinderen op tijd kunnen signaleren.

Op dit moment vullen wij voor de groepen 3 t/m 8, twee keer per jaar een observatielijst in. Later zullen de leerlingen van de bovenbouw dit ook zelf gaan doen. Dit geeft ons een beeld van de groepsdynamiek en aandachtspunten die we in Goed Gedaan! herhaald kunnen gaan aanbieden.

ZIEN! is een pedagogisch expert-systeem dat de voorwaarden om tot leren te komen en het sociaal functioneren van kinderen in kaart brengt. Dat gebeurt zowel op individueel als op groepsniveau. Wanneer daar aanleiding toe is, geeft het programma indicaties voor hulp. Door deze indicatie-uitspraken te wegen bepaalt de leerkracht de ingang waardoor de leerling versterkt kan worden. ZIEN! geeft vervolgens doelen waaraan gewerkt wordt om de sociaal emotionele vorming te versterken.

Het begrippenkader van ZIEN! bestaat uit twee graadmeters (Welbevinden en Betrokkenheid) en vijf vaardigheden: Sociaal Initiatief, Sociale Flexibiliteit, Sociale Autonomie, Impulsbeheersing en Inlevingsvermogen. De wijze waarop deze vaardigheden zich in een profiel van zeven dimensies verhouden, geeft als het ware een foto van het gedrag van het kind.

Zien! geeft ook de mogelijkheid een sociogram van de groep te maken. De leerkracht doet dit als de groepsdynamiek hiertoe aanleiding geeft en bespreekt dit met de intern begeleider.

Marietje Kessels en NEE!

Al een aantal jaar volgt groep 8 het Marietje Kessels project voor de groepen 7 en 8. We kopen dit in bij een professionele organisatie en maken gebruik van subsidies voor de financiering hiervan.

Het project is gericht op preventie van machtsmisbruik en grensoverschrijdend gedrag ten opzichte van kinderen, zowel door leeftijdgenoten als door volwassenen. Het gaat bijvoorbeeld om seksueel misbruik en intimidatie, kindermishandeling en pesten.

Naast een serie lessen, een afsluitend examen en mooi lesmateriaal wordt er ook een ouderbijeenkomst georganiseerd.

In schooljaar 2011-2012 is een soortgelijk project gedaan in juni met groep 6, dit project heet NEE!

De Fiep Westendorp-kaarten, groepen 1 en 2

Ter aanvulling op de Goed Gedaan! lessen gebruiken we in de kleutergroepen de Fiep Westendorp kaarten. Hierop staan middels Jip en Janneke platen omgangsregels verwoord. Deze zijn positief geformuleerd en benoemen gewenst gedrag. De leerkrachten besteden dagelijks aandacht hieraan.

Scholing teamleden, leerkrachten

Het team is als volgt geprofessionaliseerd:

- In het eerste studiedagdeel, d.d. 12-06-2013, werden eerst mogelijke vragen over pesten geïnventariseerd; een verklaringsmodel van geweld ontvouwd, waarna de enquête naar mogelijke ongewenste omgangsvormen tussen de zes groeperingen werd ingevuld. Tot slot werd een aantal vragen over pesten beantwoord.
- In de daaropvolgende studiedag, d.d. 28-10-2013, werden de overgebleven vragen beantwoord, werd het team opgedeeld in zes groepen, die zich niet alleen

professionaliseerden in de verschillende onderwerpen, maar ook beleid erop maakten. De onderwerpen waren:

- . Regels en pictogrammen onderbouw.
- . Regels voor de bovenbouw.
- . Cyberpesten.
- . Hulp aan de pester.
- . Signalen, directe en indirecte signaleringsmogelijkheden.

Slachtoffers

Sommige kinderen zijn kwetsbaarder voor pesten dan anderen. Dat kan komen door uiterlijke kenmerken, maar heeft vaker te maken met vertoond gedrag. Kinderen die gepest worden doen vaak andere dingen dan de meeste leeftijdgenoten in hun omgeving. Vaak hebben ze een beperkte weerbaarheid. Zij zijn vaak angstig en onzeker in een groep en durven ze weinig of niets te zeggen, omdat ze bang zijn om uitgelachen te worden. Gepeste kinderen voelen zich vaak eenzaam, hebben in hun gepeste omgeving geen vrienden om op terug te vallen en kunnen soms beter met volwassenen omgaan dan met leeftijdgenoten. We noemen een aantal signalen waaraan men kan zien/merken dat een kind gepest wordt:

- Het kind komt stil en teruggetrokken over;
- Het kind is angstig en onzeker;
- Het kind wordt structureel als laatste gekozen bij groepsactiviteiten;
- Schoolresultaten blijven achter;
- Het kind heeft blauwe plekken;
- Het kind speelt in de pauze vaak alleen en lijkt geen vrienden te hebben;
- Niemand wil naast hem of haar zitten.

Daders

Kinderen die pesten zijn regelmatig fysiek of verbaal de sterkste uit de groep. Pesters lijken vaak populair te zijn in de groep, maar dwingen dikwijls hun populariteit in de groep af op een negatieve manier. Pesters hebben vaak ook feilloos in de gaten welke kinderen kwetsbaar zijn voor pesterijen. We noemen een aantal signalen waaraan men 'pesters' kan herkennen:

- Fysiek of verbaal relatief sterk.
- Snel agressief
- Niet bij iedereen populair, wel bij handlangers
- Weinig empathie
- Gedragsproblemen, druk, problemen met leeftijdgenoten
- Sociaal intelligent
- Andere kinderen voortdurend lastigvallen.

Naast het slachtoffer en de pester zijn er nog verschillende rollen te onderscheiden in de groepsdynamiek rondom pesten, waar we nu niet teveel op in gaan:

- Meelopers (gevoelig voor groepsdruk).
- Publiek
- Verdedigers (vaak populair, relatief vaker meisjes).
- Buitenstaanders (die negeren).
- Niet betrokken klasgenoten

Aanpak bij pesten

Als school proberen we pesten op een structurele manier aan te pakken. We hebben een aantal stappen vastgesteld die we willen hanteren als er, ondanks de preventieve methoden, sprake is van pestgedrag.

Op het moment dat kinderen worden gepest of pesten vinden wij het belangrijk om de ouders erbij te betrekken. Zij worden door de leerkracht van het kind waar het om gaat op de hoogte gebracht. In dit pestprotocol worden tips en adviezen gegeven en websites en boeken genoemd die kunnen worden gebruikt als er sprake is van pestgedrag. Leerkrachten kunnen ouders deze informatie meegeven, zodat ook ouders hun kinderen kunnen wijzen op de gevolgen van pestgedrag en hun kinderen kunnen helpen.

Tijdens de tussenschoolse opvang is het belangrijk dat er door de TSO-medewerkers op een adequate manier toezicht wordt gehouden. De TSO staat onder leiding van Clayd Larijn van Atletico. Samen met een assistent coördineert hij de overblijf. Clayd heeft een sportachtergrond en ondersteunt samen met zijn assistent de overblijfouders. Hij is er ook voor de kinderen en ondersteunt bij conflicten tussen kinderen tijdens de overblijf. Onze school werkt uitsluitend met overblijfmeeuwerkers die de Nederlandse Taal voldoende machtig zijn.

De stappen die wij doorlopen bij pestgedrag:

Stap 1

Leerlingen lossen een ruzie/pesterij zelf (en samen) op. In de gehele school hanteren wij de volgorde:

“stop, hou op, dit wil ik niet”

“stop, hou op, dit wil ik niet anders ga ik naar de juf/meester”

“stop, hou op, ik ga nu naar de juf/meester!”

Stap 2

Als het zelfstandig oplossen niet lukt, vraagt een kind hulp van de leerkracht.

Indien leerlingen te boos zijn om met elkaar te praten, worden zij even uit elkaar gehaald om tot rust te komen. Vervolgens gaat de leerkracht met beide partijen in gesprek en wordt er naar elkaar geluisterd. Excuses worden uitgesproken in het bijzijn van de leerkracht. Samen wordt gezocht naar oplossingen en onderlinge afspraken.

Stap 3

Bij herhaling van ruzie of pesterijen volgen er sancties die in een gesprek met de leerling worden besproken. Hiermee houden kinderen zelf verantwoordelijkheid over de situatie en de eventuele sancties. Er kan gebruik worden gemaakt van beloningskaarten, een (tijdelijke) andere werkplek, uitsluiting van een gezamenlijke activiteit of een extra opdracht die samenhangt met de ruzie of pesterij.

-> Een, tijdelijke, andere werkplek wordt als interventie ingezet als de rest van de groep last heeft van het gedrag van een leerling. De leerkracht kiest er dan voor de groep door te laten werken/spelen of instructie te geven en deze ene leerling af te zonderen. Er wordt een tijd afgesproken en werk meegegeven. Deze interventie kan worden toegepast in groep 1 t/m 8.

Stap 4

Bij herhaling van pesterijen of ruzies wordt er op een breder vlak in de klas aandacht besteed aan een vergelijkbare situatie. In deze stap kan een keuze gemaakt worden tussen een confronterende en niet-confronterende methode: niet confronterend (no blame) bij onderhuids pesten: in algemene zin wordt gesproken over onderwerpen als mensenrechten, kindermishandeling, oorlog en vrede.

Een confronterende manier moet worden gekozen als kinderen openlijk worden gepest, fysiek of mentaal. Hierbij wordt in een klassengesprek gesproken over pesten en worden er samen regels afgesproken waar iedereen zich aan houdt.

Stap 5

Bij herhaling van pesterijen of ruzies worden ouders op de hoogte gebracht van zowel de dader als het slachtoffer en ingeschakeld om hun kind(eren) te ondersteunen en te helpen bij het oplossen van het probleem. Ouders zal aangeraden worden om de hulp van onze Schoolmaatschappelijk Werker in te roepen.

In het nationaal pestprotocol wordt gesproken over de vijfsporenaanpak, waarbij alle betrokken partijen deelnemen aan de oplossing van het probleem: hulp aan de leerkracht, de pester, het gepeste kind, de zwijgende middengroep en de ouders.

Voor de begeleiding van het kind dat pest (dader):

- Praten; zoeken naar de reden van het ruziemaken/pesten.

- Kind proberen bewust te maken van zijn/haar gedrag en de gevolgen hiervan voor anderen benoemen. Samen afspraken maken over het juiste gedrag; deze wekelijks controleren.
- Excuses aan laten bieden.
- Kinderen leren niet meteen kwaad te worden, zichzelf leren beheersen dmv bijvoorbeeld een sociale vaardigheidstraining.
- Ouders worden geïnformeerd/erbij betrokken en ingeschakeld om hun kind te ondersteunen.
- Indien pestgedrag aanhoudt en voorgenoemde punten niet lijken te helpen: deskundige hulp inschakelen; schoolarts, GGD, school maatschappelijk werk, schoolbegeleidingsdienst, leerling korte tijd schorsen of in andere groep plaatsen. Ouders worden geïnformeerd/erbij betrokken.

Voor de begeleiding van het kind dat gepest wordt (slachtoffer):

- Goed luisteren naar het kind; laten weten dat het kind bij jou terecht kan. Vragen stellen; hoe en door wie wordt er gepest.
- Nagaan hoe de leerling zelf reageert, wat doet hij/zij voor, tijdens en na het pesten.
- Laat een leerling merken dat zijn of haar reactie van belang is: hoe constructiever je reageert, hoe meer effect er bereikt wordt bij de dader.
- Sterke kanten van leerling benadrukken.
- Contact onderhouden met ouders van gepeste kind.
- Aanmelden voor een sociale vaardigheidstraining of een Faalangst Reductie Training. Hierdoor kan het kind meer weerbaar worden.
- Indien dit nodig is kan er professionele hulp worden ingeschakeld.

Tips voor de zwijgende middengroep:

- Benoem in opdrachten de middengroep en de rol die zij spelen.
- Neem geen situatie in de klas als voorbeeld bij een les, maar een tv-uitzending of een krantenknipsel of boek.
- Stel klassenregels op die kinderen samen ondertekenen.

Tips voor ouders van kind dat pest:

- Probeer achter oorzaak te komen, neem het probleem serieus. Blijf in gesprek met uw kind.
- Corrigeer ongewenst gedrag, benoem goed gedrag van uw kind.
- Besteed extra aandacht aan uw kind.
- Meldt uw kind aan voor een sociale vaardigheidstraining.

Tips voor ouders van kind dat gepest wordt:

- Neem het probleem van uw kind serieus, probeer achter de oorzaak te komen.
- Blijf in gesprek met uw kind, houdt communicatie met uw kind open.
- Bespreek pesten gelijk met de leerkracht.
- Besteed extra aandacht aan uw kind.
- Stimuleren van kind, complimenteren; vergroten van zelfrespect en vertrouwen.
- Stimuleer kind om een sport te beoefenen. Hierdoor kan het kind bouwen aan zijn zelfvertrouwen.

Meer informatie

Voor meer informatie met betrekking tot pesten en sociale veiligheid kunt u terecht op de volgende sites, en in onderstaande boeken en films.

Internet:

www.google.nl: pesten

www.pestendoetpijn.nl,

www.schoolveiligheid.nl

www.google.nl 'werkvormen pesten'

www.pesttest.nl

www.pestenopschool.web-log.nl

www.voo.nl Vereniging Openbaar Onderwijs.

www.pestendoetpijn.nl

www.omgaanmetpesten.nl

www.kidstegengeweld.nl (www.kinderen.moed.nl)

www.pestweb.nl voor werkvormen.

www.weerbaar.nu

www.watjetypt.nl (website over digitaal pesten)

www.surfsafe.nl

www.prima.nigz.nl (anti pestmethode voor het onderwijs)

www.nji.nl/pesten

Nationaal Onderwijsprotocol tegen Pesten, ter inzage